

<https://helda.helsinki.fi>

Kestävyyssraportointi

Mähönen, Jukka Tapio

Kauppakamari

2022

Mähönen , J T 2022 , Kestävyyssraportointi . in A Vanhala & M Ristaniemi (eds) ,
Yritysvastuu & oikeus . , 2 , Kauppakamari , Helsinki , pp. 125-156 .

<http://hdl.handle.net/10138/354529>

---

submittedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

1 Kestävyyseräportointi

1.1 Johdanto

Yritysten raportoinnin perusta on taloudellisessa raportoinnissa; tilinpäätöksen laatimisessa ja julkaisemisessa. Taloudellinen raportointi, josta yrityksen johto on vastuussa, jonka yrityksen kirjanpidosta huolehtivat tahot laativat kansallisia tai kansainvälisiä kirjanpito- ja tilinpäätösstandardeja noudattaen ja jonka tilintarkastaja tarvittaessa kansallisia tai kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja noudattaen varmentaa on yrityksen ja ylipäätään markkinatalouden peruskiviä.¹

Suomessa tilinpäätöksen laatimisvelvollisuus perustuu yhtäältä kansalliseen, Euroopan unionin tilinpäätössääntelyyn, ennen kaikkea Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2013/34/EU tietyntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta (*tilinpäätösdirektiivi*). Suomessa direktiivi on saatettu voimaan kirjanpitolaille (1336/1997, KPL). Toisaalta tilinpäätöksen laatimisvelvollisuus perustuu kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1606/2002 (IAS-asetus), jolla saatettiin International Financial Reporting Standards (IFRS) -säätöön *kansainväliset tilinpäätösstandardit* (IFRS-standardit) suoraan sovellettaviksi eurooppalaisten yritysten konsernitilinpäätöksiä laadittaessa.

Tilintarkastusvelvollisuus perustuu yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen lakisäateistä tilintarkastusta koskevista erityisvaatimuksista ja komission päätöksen 2005/909/EY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 537/2014 (*Euroopan unionin tilintarkastusasetus*) ja tilinpäätösten ja konsolidoitujen tilinpäätösten lakisäateisestä tilintarkastuksesta, direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 84/253/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2006/43/EY (*tilintarkastusdirektiivi*) perustuvaan tilintarkastuslakiin (1141/2015, TTL) sekä tilinpäätösdirektiivin 26 artiklassa tarkoitettuihin, Euroopan unionissa sovellettaviksi hyväksytyihin tilintarkastusstandardeihin (*kansainväliset tilintarkastusstandardit*).

Tilinpäätösinformaatiota, joka perustuu viimeisen neljänsadan vuoden aikana kehittyneisiin konventioihin ja ennen kaikkea tulon ja pääoman erottamiseen toisistaan, tuotetaan ensisijaisesti yrityksen jäsenille, kuten avoimessa yhtiössä yhtiömiehille, osuuskunnassa jäsenille ja osakeyhtiössä osakkeenomistajille. Tilinpäätöksen ensisijainen tarkoitus on esittää yrityksen jäsenille jaettavat varat. Samalla tilinpäätös antaa tietoja yrityksen muille sijoittajille, ennen kaikkea velkojille. Tämä on erityisen tärkeää sellaisissa yritysmuodoissa, joissa yrityksen jäsenillä ei ole henkilökohtaisesta vastuuta yrityksen veloista. Näissä yritysmuodoissa tilinpäätösinformaatio muodostaa myös velkojensuojan ja konventionaalisen riskienhallinnan perustan.²

Yrityksen varallisuusaseman ja jakokelpoisten varojen selvittäminen on ollut tilinpäätöksen tavoite viimeiset runsaat neljänsataa vuotta. Viimeisten vuosikymmenten aikana tämä tavoite on korostunut yritysten tullessa entistä enemmän riippuvaiseksi ulkopuolisten sijoittajien pääomasta. Yritys on alettu nähdä päämies-agenttiongelman kautta: kun ulkopuoliset sijoittajat eivät pysty valvontakustannuksistaan johtuen tehokkaasti valvomaan yritysjohtoa. Sijoittajien ja yritysjohtoon välillä on nähty vallitsevan informaatioepäsymmetrian: johto tietää tekemisistään ja tekojensa motiiveista enemmän kuin osakkeenomistajat. Informaatioepäsymmetria on eräs esimerkki

¹ Mähönen, Jukka, Comprehensive Approach to Relevant and Reliable Reporting in Europe: A Dream Impossible? Sustainability 13/2020, 5277 (Mähönen 2020a).

² Mähönen, Jukka, Tulo ja pääoma. Laskentatoimen merkitys osakeyhtiön sääntelyssä. Edita 2001; Mähönen 2020a.

klassisen taloustieteen rationaalisuuskäsitystä rajoittavasta yksilöiden rajoittuneesta rationaalisuudesta. Mikäli johto pyrkii käyttämään informaatiota opportunistisesti omaksi hyväkseen, kyseessä on esimerkki toisesta rationaalisuuden rajoitteesta, rajoittuneesta tahdosta; johdon kyvyttömyydestä käyttäytyä pitkän aikavälin etujensa mukaisesti.³

Erilaisilla lakiin, yhteis- ja itsesääntelyyn sekä yrityskohtaisiin järjestelyihin kuten sääntöihin tai yhtiöjärjestyksiin perustuvilla tiedonantovelvollisuuksilla pyritään tasaamaan yrityksen johdon ja sijoittajien epäsymmetriaa, onhan intressiristiriidan todennäköisyys sitä korkeampi, mitä vähemmän informaatiota osakkeenomistajilla on käytettävissään. Informaatioepäsymmetriasta johtuen yrityksen teoriassa korostetaan yrityksen osapuolten toiminnan tuloksellisuuden valvonnan merkitystä ja juuri siinä on esimerkiksi johdosta riippumattoman tilintarkastuksen merkitystä valvontakustannusten minimoinnissa.⁴

Juuri tässä on tilinpäätösinformaatiota ja sen julkaisemista koskevien säännösten perusta ja juuri tästä syystä informaation laadulla on niin suuri merkitys yritysoikeudessa. Tilinpäätöstä ja tilintarkastusta koskevat säännökset ovat osa institutionaalista järjestelyä, jolla julkinen valta täydentää yrityksen sidosryhmien välisiä sopimusjärjestelyjä. Tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevat säännökset ovat kuitenkin painottuneet täyttämään yrityksen rahoituspääoman luovuttajien, niin yrityksen jäsenten kuin velkojienkin, tiedontarpeita.⁵ Tämän käsityksen mukaan, jota kuvastaa esimerkiksi kansainvälisten tilinpäätösstandardien käsitteellinen viitekehys, jonka mukaan

Yleiseen käyttöön tarkoitettun taloudellisen raportoinnin tavoitteena on tuottaa raportoivaa yhteisöä koskevaa taloudellista informaatiota, joka on hyödyllistä nykyisille ja potentiaalisille sijoittajille, lainanantajille ja muille luottoa antaville tahoille näiden päättäessä voimavarojen antamisesta yhteisölle.⁶

Tilintarkastusinstituution tarkoitus on puolestaan tukea tätä institutionaalista järjestelyä antamalla osakkeenomistajien valitsemille asiantuntijoille oikeuden varmistaa johdon antaman informaation oikeellisuus. Tilintarkastajat toimivat siis osaltaan yrityksen sijoittajien agenttina välittäessään yhtiötä koskevaa relevanttia informaatiota yrityksen johdolta sijoittajille. Samalla he toimivat myös velkojien agenttina, vaikka velkojilla ei olekaan pääsääntöisesti roolia tilintarkastajan valinnassa, ellei siitä ole nimenomaisesti sovittu.⁷

Kysymys yritysten *yhteiskuntavastuusta* ilmenee sijoittajakeskeisessä yrityskäsityksessä myös sijoittajan edun kautta. Yrityksen vastuu ympäristöstä ja yhteiskunnan muista jäsenistä kuin sijoittajista, kuten yrityksen työntekijöistä, kuluttajista, markkinoista ja niistä yhteisöistä, joihin yrityksen toiminta vaikuttaa, aktualisoituu lähtökohtaisesti yhtiön korvausvastuuna tai esimerkiksi velvollisuutena maksaa hallinnollisia maksuja kilpailusääntöjen rikkomisen johdosta. Kun tällainen maksuvelvollisuus alentaa sijoittajien sijoitusten arvoa ja kun tämä johtuu puolestaan siitä, että yrityksen johto on toiminut huolimattomasti, johto on rikkonut velvollisuuksiaan osakkeenomistajia kohtaan, josta toiminnasta he ovat puolestaan itse korvausvelvollisia osakkeenomistajia kohtaan. Sijoittajakeskeinen ajattelutapa siis kannustaa johtoa ottamaan huomioon yhteiskuntavastuun sijoittajien intressissä.⁸

Paine ottaa huomioon yrityksen toiminnan vaikutukset laajemmin kuin sijoittajakeskeisen tilinpäätösinformaation ja toimintakertomuksen kautta ovat johtaneet aina 1970-luvulta lähtien

---

³ Mähönen, Jukka, *Osakeyhtiön taloudellinen raportointi ja tilintarkastus*. Edita Publishing Oy 2009, s. 24; Mähönen, Jukka – Villa, Seppo, *Osakeyhtiö I: Yleiset opit*. 3., uudistettu painos. Talentum Oyj 2015, s. 343.

⁴ Mähönen 2009, s. 25.

⁵ Ks. Mähönen – Villa 2015, s. 343; ks. myös Mähönen 2009, s. 26.

⁶ International Financial Standards Board, *Taloudellisen raportoinnin käsitteellinen viitekehys*, kappale 1.2 (alaviitteet jätetty pois). IFRS-standardien suomenkielinen käännös. ST-Akatemia Oy, 2021.

⁷ Mähönen 2009, s. 26.

⁸ Mähönen 2009, s. 29.

pyrkimykseen laajentaa raportointia yrityksen 'sidosryhmiin'.⁹ Käytännössä tämä näyttäytyi ensivaiheessa pyrkimyksenä raportoida yrityksen toiminnan yhteiskunnallisista ("yhteiskuntavastuu") ja ympäristöllisistä ("ympäristövastuu") vaikutuksista.

Yhteiskunta- ja ympäristövastuuraportit kehittyivät irrallaan sekä tilinpäätöksestä että yrityksen toiminnan kehittymistä tilikauden aikana kuvaavasta toimintakertomuksesta. Vaikkakin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (2003/51/EY) tilinpäätösdirektiivien, pankkien ja rahoituslaitosten sekä vakuutusyriyten tilinpäätöksiä koskevien direktiivien muuttamisesta (*modernisointidirektiivi*) toimintakertomusta koskevaan EU-sääntelyyn lisättiin vaatimus yrityksen kannalta merkityksellisten ympäristö-, sosiaalisten ja muiden näkökohtien huomioon ottamisesta,¹⁰ yhteiskunnasta ja ympäristöstä raportointi jäi vapaaehtoiseksi, lakiin perustuvan tilinpäätös- ja toimintakertomussääntely ulkopuoliseksi ja siitä irralliseksi raportoinniksi.

Irrallisuus vahvistettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2014/95/EU neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta (*ei-taloudellista raportointia koskeva direktiivi*), jossa säädettiin muita kuin taloudellisia tietoja koskevasta selvityksestä (tilinpäätösdirektiivin uusi 19 a artikla) ja konsernin emoyhtiön laatimasta konsolidoidusta selvityksestä (29 a artikla).

Vaikka selvitys tai konsolidoitu kertomus lähtökohtaisesti annetaan osana toimintakertomusta tai konsernin toimintakertomusta, se voidaan antaa erillisenä kertomuksena (19 a.4 ja 29 a.4 artikla). Näin myös käytännössä tapahtuu.

Ei-taloudellista raportointia koskevan direktiivin mukaisesti KPL 3a:1:n (1376/2016) mukaan KPL 1:9:ssä (1620/2015) tarkoitetun yleisen edun kannalta merkittävän (toisin sanoen pörssiyhtiön, luottolaitoksen ja vakuutusyhtiön) suuren yhteisön, jonka työntekijämäärä tilikauden aikana on keskimäärin yli 500 henkilöä, on sisällytettävä toimintakertomukseen selvitys myös muista kuin taloudellisista tiedoista. KPL 3 a:2:n (1376/2016) mukaan selvitykseen on liitettävä selvitykseen tiedot ainakin siitä, miten se huolehtii ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta. Tiedot on annettava siinä laajuudessa kuin se on tarpeen kirjanpitovelvollisen toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi. Lisäksi selvityksessä on oltava lyhyt kuvaus suuren yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön liiketoimintamallista, toimintaperiaatteista, joita yhteisö on noudattanut huolehtiessaan muun kuin taloudellisen tiedon soveltamisalaan kuuluvissa asioissaan, toimintaperiaatteiden tulokset sekä muita tarkentavia tietoja.

Jos kirjanpitovelvollinen on konsernin emoyhteisö, emoyhteisö antaa KPL 3 a:2:ää vastaavan selvityksen konsernista. Tytäryhteisö, jonka tiedot sisältyvät emoyhteisön selvitykseen, ei ole velvollinen antamaan erillistä selvitystä. (KPL 3 a:4, 1376/2016.)

Arvopaperimarkkinalain (746/2012) 7:7 a:n (1377/2016) mukaan arvopaperin liikkeeseenlaskijan on esitettävä toimintakertomuksessa tai erillisessä kertomuksessa selvitys muista kuin taloudellisista tiedoistaan noudattaen kirjanpitolain 3 a lukua.

Tässä luvussa käsitellään muun kuin taloudellisen raportoinnin merkitystä yrityksen raportoinnissa, keskeisiä muun kuin taloudellisen raportoinnin muotoja ja muun kuin taloudellisen raportoinnin kehitysnäkymiä. Kysymys kuuluu, onko mahdollisuuksia luoda muun kuin taloudellisen raportoinnin sijasta aito *kestävyysraportoinnin* malli ja mikä sen suhde on taloudelliseen raportointiin.

---

⁹ Sidosryhmäkirjallisuuden klassikko on edelleen Freeman, R. Edward, Freeman, R.E. *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Pitman, 1984.

¹⁰ Ks. laki kirjanpitolain muuttamisesta (1304/2004), jolla muutettiin kirjanpitolain toimintakertomusta koskevia säännöksiä.

1.2 Ei-taloudellinen raportointi Euroopan unionissa

Muita kuin taloudellisia tietoja koskevat raportit ovat siis täydentäneet, mutta eivät korvanneet tilinpäätöstietojen antamista. Seurauksena on ollut annettavien tietojen siiloutuminen. Toisin kuin tilinpäätösinformaation osalta, joka perustuu Euroopassa tilinpäätösdirektiiviin ja kansainvälisiin tilinpäätösstandardeihin, muun kuin taloudellisen tiedon raportointiin sovelletaan kymmeniä, ellei satoja toisiaan täydentäviä ja toistensa kanssa päällekkäisiä raportointistandardeja.

Muita kuin taloudellisia tietoja koskevan selvityksen antamisessa suuri yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö saa halutessaan myös noudattaa kansallisia, Euroopan unionin taikka kansainvälisiä toimintakehyksiä. Tällöin on kirjapitovelvollisen ilmoitettava, mitä toimintakehyksiä on selvityksen laatimisessa noudatettu. (Tilinpäätösdirektiivin 19 a.1(5) ja 29 a.1(5) artikla ja KPL 3 a:2.6, 1376/2016).

Euroopan komissio luettelee muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevissa suuntaviivoissaan 21 kansallista, Euroopan unionin ja kansainvälistä toimintakehystä.¹¹ Merkittäviä raportointistandardeja ovat ainakin:

- CDP (aiemmin Carbon Disclosure Project)
- Climate Disclosure Standards Board
- Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille¹² ja niihin liittyvät OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan¹³ sekä toimialakohtaiset ohjeet kuten konflikti- ja riskialueilta peräisin olevien mineraalien toimitusketjun vastuullisuutta koskeva OECD:n due diligence -opas ja sen täydennysosat
- ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä (EMAS) ja siihen liittyvät alakohtaiset viiteasiakirjat
- European Federation of Financial Analysts Societies -yhdistyksen julkaisu ”KPIs for Environmental, Social, Governance (ESG), a Guideline for the Integration of ESG into Financial Analysis and Corporate Valuation”
- Global Reporting Initiative (GRI) -ohjeisto
- Yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön FAO:n ja OECD:n suuntaviivat maatalouden vastuullisista toimitusketjuista (Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains)
- Yhdistyneen kuningaskunnan tilinpäätösraportointia valvovan viranomaisen (Financial Reporting Council) julkaisema asiakirja ”Guidance on the Strategic Report”
- raportointikehys YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevia ohjaavia periaatteita varten (UN Guiding Principles Reporting Framework)
- Kansainvälisen standardisointijärjestön ISO 26000 -standardi
- International Integrated Reporting Councilin (IIRC) kansainvälinen integroidun raportoinnin viitekehys (International Integrated Reporting Framework)

---

¹¹ Euroopan komissio, komission tiedonanto: Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat (muiden kuin taloudellisten tietojen raportointimenetelmä), 2017/C 215/01, EUVL C 215, 6.7.2017, s. 1–20.

¹² OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, TEM raportteja 5/2012.

¹³ OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan, TEM oppaat ja muut julkasut 2019:5.

- YK:n Sustainable Stock Exchanges Initiativen julkaisema asiakirja ”Model Guidance on reporting ESG information to investors”
- luonnonpääomaa koskeva pöytäkirja (Natural Capital Protocol)
- tuotteen ympäristöjalanjälkeä koskeva opas ja organisaation ympäristöjalanjälkeä koskeva opas
- Sustainability Accounting Standards Boardin (SASB) standardit
- Saksan kestävän kehityksen neuvoston julkaisema kestäväpohjaisen toiminnan ohjeisto (Nachhaltigkeitskodex)
- Kansainvälisen työjärjestön (ILO) kolmikantainen periaatejulistus monikansallisista yrityksistä ja sosiaalipolitiikasta
- Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Global Compact -aloite
- YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, 25. syyskuuta 2015 hyväksytty YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030
- Yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet: Yhdistyneiden kansakuntien ”suojele – kunnioita – korjaa” -kehityksen täytäntöönpano (UN Guiding Principles on Business and Human Rights: implementing the UN ‘Protect, Respect and Remedy’ Framework).

Komissio on julkaissut lisäksi vuonna 2019 täydentävät ohjeet erityisesti ilmastoon liittyvien tietojen raportoinnista.¹⁴ Ohjeet perustuvat G20-järjestelmään kuuluvan finanssimarkkinoiden vakauden valvontaryhmän (Financial Stability Board) perustama ilmastoon liittyviä rahoitusriskejä käsittelevä työryhmä (Task Force on Climate-related Financial Disclosures, TCFD) vuonna 2017 julkaisemiin suositukset, joissa kannustetaan rahoituslaitoksia ja muita kuin rahoitusalan yrityksiä antamaan tietoja ilmastoon liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista. TCFD:n suositukset tunnustetaan laajasti virallisiksi ohjeiksi, jotka koskevat rahoituksen kannalta olennaisista ilmastoon liittyvistä tiedoista raportoinnista, ja komissio kannustaa yrityksiä soveltamaan niitä. Useat hallitukset ja rahoitusalan sääntelyviranomaiset ympäri maailman ovat ilmaisseet tukensa suosituksille ja sisällyttävät ne omiin ohjeisiinsa ja toimenpidekehysiinsä. Esimerkkejä niistä ovat muun muassa Australia, Etelä-Afrikka, Hongkong, Japani, Kanada ja Singapore sekä useat EU:n jäsenvaltiot.¹⁵

Komission oman arvioin mukaan vuosien 2017 ja 2019 ohjeet eivät ole parantaneet riittävästi yritysten muiden kuin taloudellisten tietojen raportointidirektiivin mukaisesti julkistamien tietojen laatua.¹⁶

Kun ei-taloudellista raportointia koskeva velvollisuus voidaan täyttää mitä erilaisimpia ohjeistoja noudattaen, yritysten antaman ei-taloudellisen tiedon vertailukelpoisuus on vähintäänkin vähäinen.

KPL 3:a:2:n säännökset muita kuin taloudellisia tietoja koskevan selvityksen sisällöstä ovat varsin suurpiirteiset. KPL 3 a.2.1:n mukaan selvityksessä on oltava ”ainakin” tiedot siitä, miten kirjanpitovelvollinen huolehtii 1) ympäristöasioista, 2) sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista, 3) ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä 4) korruption ja lahjonnan torjunnasta. Tiedot on annettava siinä laajuudessa kuin se on tarpeen kirjanpitovelvollisen toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi (KPL 3 a:2.2). Selvityksessä on oltava (KPL 3 a:2.3) 1) lyhyt kuvaus kirjanpitovelvollisen liiketoimintamallista, 2) kuvaus toimintaperiaatteista, joita kirjanpitovelvollinen noudattaa huolehtiessaan KPL 3 a:2.1:ssa mainituista asioista sekä sen soveltamat riittävän huolellisuuden turvaavat menetelmät, 3) KPL 3 a:2.2:n 2 kohdassa tarkoitettujen toimintaperiaatteiden noudattamisen tulokset, 4) kuvaus kirjanpitovelvollisen liikesuhteet, tuotteet ja palvelut sekä muu toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen keskeisistä KPL 3 a:2.1:ssa mainittuihin asioihin liittyvistä riskeistä, joiden toteutuminen todennäköisesti haittaa sen toimintaa sekä selostus siitä, miten kirjanpitovelvollinen hallitsee näitä riskejä sekä 5)

¹⁴ Euroopan komissio, komission tiedonanto: Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmastoon liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa, 2019/C 209/01, EUVL C 209, 20.6.2019, s. 1–30.

¹⁵ Euroopan komissio 2019, s. 2.

¹⁶ Euroopan komissio, Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi direktiivin 2013/34/EU, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja asetuksen (EU) N:o 537/2014 muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta, COM(2021) 189 final, 21.4.2021.

tärkeimmät muut kuin taloudelliset tunnusluvut, jotka ovat merkityksellisiä kirjanpitovelvollisen liiketoiminnalle. Jos kirjanpitovelvollinen ei joiltain osin noudata KPL 3 a:2.3:n 2 kohdassa tarkoitettuja toimintaperiaatteita suhteessa KPL 3 a:2.1 ja 3:ssa mainittuihin seikkoihin, selvityksessä on perusteltava syy noudattamatta jättämiselle (KPL 3 a:2.4, noudata tai selitä -periaate).

Säännöksillä asetetaan yrityksille vaatimus raportoida sekä siitä, miten kestävyyskysymykset vaikuttavat niiden tulokseen, asemaan ja kehitykseen ("outside-in-näkökulma"), että niiden vaikutuksista ihmisiin ja ympäristöön ("inside-out-näkökulma"). Tästä käytetään usein nimitystä "kaksinkertainen olennaisuus".¹⁷ Eurooppalainen raportointijärjestelmä ei kuitenkaan pysty toteuttamaan tavoitteitaan. Nykyisellä oikeudellisella kehyksellä ei varmisteta, että näiden käyttäjien tietotarpeet täytetään. Tämä johtuu siitä, että jotkin yritykset, joilta käyttäjät haluavat kestävyystietoja, eivät raportoi tällaisia tietoja, ja toisaalta monet niistä, jotka raportoivat kestävyystietoja, eivät raportoi kaikkia käyttäjien kannalta merkityksellisiä tietoja. Kun tietoja raportoidaan, ne eivät useinkaan ole riittävän luotettavia eivätkä riittävän vertailukelpoisia yritysten välillä. Käyttäjien on lisäksi usein vaikea löytää tietoja, ja niitä on harvoin saatavilla koneellisesti luettavassa digitaalisessa muodossa. Aineettomia hyödykkeitä, myös sisäisesti tuotettuja aineettomia hyödykkeitä, koskevat raportoidut tiedot ovat puutteellisia, vaikka nämä aineettomat hyödykkeet muodostavat suurimman osan yksityissektorin sijoituksista kehittyneisiin talouksiin (esim. inhimillinen pääoma, tuotemerkki, henkinen omaisuus sekä tutkimukseen ja kehitykseen liittyvät aineettomat hyödykkeet).¹⁸

Kestävyysraportointi liittyy Euroopan unionin kestäväen rahoituksen tavoitteisiin. Euroopan komission kestäväen kasvun rahoitusta koskevassa toimintasuunnitelmassa¹⁹ komissio ehdotti kolmea asetusta: asetus kestävien sijoitusten kehityksen luomiseksi,²⁰ asetus kestävien sijoitusten ja kestävyysriskien tiedonantovelvollisuuksista²¹ sekä asetus viitearvoasetuksen (EU) 2016/1011 muuttamisesta²². Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/2088 kestävyteen liittyvien tietojen antamisesta rahoituspalvelusektorilla (*tiedonantovelvoiteasetus*) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/2089 asetuksen (EU) 2016/1011 muuttamisesta EU:n ilmastosiirtymää koskevien vertailuarvojen, EU:n Pariisin sopimuksen mukaisten vertailuarvojen ja vertailuarvojen kestävyteen liittyvien tietojen antamisen osalta (*vähähiiliset viitearvot -muutosasetus*) julkaistiin 9.12.2019 EU:n virallisessa lehdessä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2020/852 kestävä sijoittamista helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta (*taksonomia-asetus*) julkaistiin 22.6.2020 EU:n virallisessa lehdessä.

Taksonomia-asetuksen 8.1 artiklan mukaan yritysten, joita koskee velvoite julkistaa muita kuin taloudellisia tietoja tilinpäätösdirektiivin 19 a tai 29 a artiklan nojalla, on sisällytettävä muita kuin taloudellisia tietoja koskevaan selvitykseensä tai muita kuin taloudellisia tietoja koskevaan konsolidoituun selvitykseensä tiedot siitä, miten ja missä määrin yrityksen toiminnot liittyvät taksonomia-asetuksen 3 ja 9 artiklan nojalla ympäristön kannalta kestävinä pidettäviin taloudellisiin toimintoihin. Muiden kuin rahoitusalan yritysten on annettava erityisesti seuraavat tiedot (8.2 artikla): a) osuus niiden liikevaihdosta, joka on saatu tuotteista tai palveluista, jotka liittyvät 3 ja 9 artiklan nojalla ympäristön kannalta kestävinä pidettäviin taloudellisiin toimintoihin, ja b) osuus niiden pääomamenoista ja osuus niiden toimintamenoista, joka liittyy taksonomia-asetuksen 3 ja 9 artiklan

¹⁷ Euroopan komissio 2021, s. 1.

¹⁸ Euroopan komissio 2021, s. 3.

¹⁹ Euroopan komissio, Komission tiedonanto: Kestäväen kasvun rahoitusta koskeva toimintasuunnitelma, COM(2018) 97 final, 8.3.2018.

²⁰ Euroopan komissio, ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kestävä sijoittamista helpottavasta kehyksestä, KOM(2018) 353 lopullinen, 24.5.2018.

²¹ Euroopan komissio, ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kestäviin sijoituksiin ja kestävyysriskeihin liittyvien tietojen antamisesta ja direktiivin (EU) 2016/2341 muuttamisesta, KOM(2018) 354 lopullinen, 24.5.2018.

²² Euroopan komissio, ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/1011 muuttamisesta vähähiilisyden ja positiivisen hiilivaikutuksen vertailuarvojen osalta, KOM(2018) 355 lopullinen, 24.5.2018.

nojalla ympäristön kannalta kestävinä pidettäviin taloudellisiin toimintoihin liittyviin omaisuuseriin tai prosesseihin. Jos yritys julkaisee muita kuin taloudellisia tietoja direktiivin 19 a tai 29 a artiklan nojalla erillisessä kertomuksessa kyseisen direktiivin 19 a.4 artiklan tai 29 a.4 artiklan mukaisesti, taksonomia-asetuksen 8.1 ja 2 artiklassa tarkoitetut tiedot on julkaistava kyseisessä erillisessä kertomuksessa.

Taksonomia-asetuksen 8.4 artiklan mukaan komissio antaa asetuksen 23 artiklan mukaisesti delegoidun säädöksen, jolla täydennetään 8.1 ja 2 artiklaa kyseisten kohtien nojalla annettavien tietojen sisällön ja esitystavan täsmentämiseksi, mukaan lukien niiden noudattamiseksi käytettävä menetelmä, ottaen huomioon sekä rahoitusalan yritysten että muiden kuin rahoitusalan yritysten erityispiirteet ja tämän asetuksen nojalla vahvistetut tekniset arviointikriteerit. Komissio antaa kyseisen delegoidun säädöksen viimeistään 1 päivänä kesäkuuta 2021.

Komissio ei kuitenkaan antanut delegeoitua säädöstä määräaikaan mennessä. Käytössä on kuitenkin delegoidun säädöksen luonnos.²³

KPL 3 a:2.7:n (383/2021) mukaan muita kuin taloudellisia tietoja koskevassa selvityksessä on esitettävä 10.5.2021 lähtien myös taksonomia-asetuksen 8 artiklassa tarkoitetut tiedot. Taksonomia-asetuksessa viitataan ei-taloudellista raportointia koskevaan direktiiviin, joka on saatettu voimaan KPL 3 a luvulla. Asetuksen 8 artiklan säännösten soveltaminen on pakollista yleisen edun kannalta merkittäville suurille yhteisöille asetuksessa tarkemmin säädettyjen soveltamissäännösten mukaisesti.²⁴

Ei-taloudellisen informaation raportoinnin siiloutumista kuvastaa lisäksi tilinpäätösdirektiivin säännökset kertomuksesta hallituksille suoritettavista maksuista (10 luku, 41–48 artiklat). Säännökset on saatettu Suomessa voimaan lailla kaivannaisteollisuutta ja puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamisesta (1621/2015).²⁵

Laissa säädetään kaivannaisteollisuutta tai aarniometsien puunkorjuuta harjoittavan yrityksen velvollisuudesta ilmoittaa vuosittaisessa selvityksessä viranomaisille suorittamansa maksut niissä valtioissa, joissa se harjoittaa toimintaansa (*vuosiselvitys*) (1.1 §). Lakia ei kuitenkaan sovelleta sellaiseen yritykseen, joka ei ole yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö ja jossa enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta on ylittynyt sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella 1) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 40 000 000 euroa, 2) taseen loppusumma 20 000 000 euroa, ja 3) työntekijöitä keskimäärin 250 (1.2 §).

Vuosiselvityksessä on esitettävä tosiallisen luonteensa mukaisesti kaivannaisteollisuudesta ja aarniometsien puunkorjuusta viimeksi päättyneeltä tilikaudelta viranomaiskohtaisesti suoritettujen maksujen kokonaisarvo ja kokonaisarvon erittely, tarvittaessa hankekohtaisesti (3 §). Silloin, kun yritys on kirjanpitolain mukaan velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksen, vuosiselvitys laaditaan sen koko konsernista (*konsernin vuosiselvitys*) (4 §). Jäljennös vuosiselvityksestä ja konsernin vuosiselvityksestä on ilmoitettava rekisteröitäväksi patentti- ja rekisterihallitukselle (8.1 §).

---

²³ Draft: Commission Delegated Regulation (EU) .../... of XXX supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by specifying the content and presentation of information to be disclosed by undertakings subject to Articles 19a or 29a of Directive 2013/34/EU concerning environmentally sustainable economic activities, and specifying the methodology to comply with that disclosure obligation, Ares(2021)3080956, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=PI_COM%3AAres%282021%293080956&qid=1638128923956.

²⁴ HE 255/2020 vp, 56.

²⁵ Ks. HE 89/2015 vp.

1.3 Pyrkimys globaaleihin standardeihin

Johtava kestävyysstandardi tällä hetkellä on Global Reporting Initiative (GRI) -järjestön asettaman Global Sustainability Standards Board (GSSB) -lautakunnan antamat GRI-standardit.²⁶ GRI:n pyrkimyksenä on ollut luoda standardistosta näin Yhdysvaltain Financial Accounting Standards Boardin (FASB) Generally Accepted Accounting Principles (US GAAP) -standardien ja IFRS-säätiön IFRS-standardien kaltainen globaali johtava standardisto. GRI:stä onkin muodostunut käytännössä globaali *de facto* -kestävyysraportointistandardi.²⁷

Alunperin GRI:n tavoite oli yhdistää eri sidosryhmien kuten yritysten johdon, sijoittajien, tilintarkastusprofession, kansalaisyhteiskunnan, kansalaisjärjestöjen ja järjestäytyneen työvoiman kestävyystiedon tarpeet yritysjohtoon ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevan vastuun vahvistamiseksi. GRI:tä on kuitenkin sittemmin kritisoitu huomion siirtämisestä kansalaisyhteiskunnan tarpeista yrityksen ”vastuullisuussuorituskyvyn” (”corporate social performance”) mittaamiseen ja näin keskittymiseen yritysjohtoon intresseihin. GRI-standardeissa heijastuu kuitenkin edelleen kaksinkertainen olennaisuus: ei oteta huomioon vain yhteiskunnan ja ympäristön vaikutusta yritykseen vaan myös yrityksen vaikutus yhteiskuntaan ja ympäristöön.²⁸

Dominoivasta asemastaan huolimatta GRI ei olekaan pystynyt estämään kilpailevien kestävyysstandardistojen tuloa markkinoille, mitä Euroopan komission vuoden 2017 suuntaviivojen pitkä listaus kuvastaakin.²⁹ Standardistot kilpailevat keskenään siitä, mikä standardi palvelee yritysjohtoon tavoitteita parhaiten.³⁰

Samanaikaisesti kilpailevien standardistojen tuottajat ovat ryhtyneet keskittymään. Kansainvälistä integroidun raportoinnin viitekehystä (International <IR> Framework) ylläpitävä IIRC ja SASB-standardeja ylläpitävä SASB yhdistyivät vuonna 2020 Value Reporting Foundation (VRF) -säätiöksi.³¹ VRF:n sijoittajakeskeisen raportoinnin ydin tulee olemaan kestävyysstandardeissa, jotka ovat osa integroitua raporttia. Integroidun raportin tarkoitus on kuvata, miten organisaatio luo arvoa rahoituspääoman luovuttajille.³²

Sijoittajakeskeisten kestävyysstandardien keskittyminen jatkui vuonna 2020, kun IFRS-säätiön hallitus perusti marraskuussa 2021 kansainvälisen kestävyysstandardilautakunnan (International Sustainability Standards Board, ISSB) laatimaan ympäristöä, yhteiskuntaa ja omistajaohjausta koskevia raportointistandardeja. Perustaessaan International Sustainability Standards Boardin IFRS Foundation -säätiö ilmoitti sulautuvansa Climate Disclosure Standards Boardin CDSB:n ja VRF:n kanssa vuonna 2022.³³ Samalla CDSB:n standardit ajetaan alas. Kestävyysstandardeihin tullaan integroimaan CDSB:n standardien lisäksi TCFD:n suositukset.³⁴

---

²⁶ Ks. www.globalreporting.org.

²⁷ Mähönen 2020a.

²⁸ Mähönen 2020a.

²⁹ Euroopan komissio 2017.

³⁰ Mähönen 2020a.

³¹ Ks. www.valuereportingfoundation.org.

³² Mähönen, Jukka, Integrated Reporting and Sustainable Corporate Governance from European Perspective. Accounting, Economics, and Law: A Convivium 2/2020, s. 20180048 (Mähönen 2020b); Villiers, Charlotte – Mähönen, Jukka, Article 11: Integrated Reporting or Non-Financial Reporting? Sjäfjell, Beate – Wiesbrock, Anja (eds), The Greening of European Business under EU Law: Taking Article 11 TFEU Seriously. Routledge, 2015.

³³ Value Reporting Foundation, IFRS Foundation announces International Sustainability Standards Board, November 3, 2021, <https://www.valuereportingfoundation.org/news/ifrs-foundation-announcement/>.

³⁴ Climate Disclosure Standards Board, IFRS Foundation announces International Sustainability Standards Board, consolidation with CDSB and VRF, and publication of prototype disclosure requirements, 03 Nov 2021,

IFRS-säätiön kestävyysstandardit osana tulevat haastamaan GRI:n standardit johtavana standardistona. Niiden houkuttelevuutta lisää niiden perustuminen samaan yksinkertaisen olennaisuuden periaatteeseen kuin IFRS-standarditkin. Näin kestävyysstandardien kohderyhmänä on kuten tilinpäätösstandardienkin sijoittajat ja muut pääomamarkkinatoimijat.

Toisin kuin ei-taloudellista raportointia koskeva eurooppalainen sääntely, sijoittajakeskeinen raportointi pyrkii yksinkertaiseen olennaisuuteen: Kestävyysstandardien tarkoituksen tulisi siis antaa tilinpäätösinformaation käyttäjille relevanttia informaatiota yrityksen kestävyysriskeistä ja -mahdollisuuksista siten, että tilinpäätös- ja kestävyysraportointisääntely olisivat mahdollisimman yhdenmukaisia.³⁵ Tilinpäätöksen kohde on yrityksen ja sen konsernin tulos ja taloudellinen asema. Kansainvälisen kestävyysraportoinnin ja integroidun raportoinnin tavoite pyritään saaman mahdollisimman yhdenmukaiseksi sen kanssa; vastaavalla kuin taloudellisen raportoinnin tavoitteena on tuottaa raportoivaa yhteisöä koskevaa taloudellista informaatiota, joka on hyödyllistä nykyisille ja potentiaalisille sijoittajille, lainantantajille ja muille luottoa antaville tahoille näiden päättäessä voimavarojen antamisesta yhteisölle.³⁶

The objective of *sustainability-related financial disclosures* is to provide information about the significant sustainability-related risks and opportunities to which the *reporting entity* is exposed that is useful to *primary users* of *general purpose financial reporting* in deciding whether to provide resources to the entity. Those decisions involve decisions about:

- (a) buying, selling or holding equity and debt instruments;
- (b) providing or settling loans and other forms of credit; or
- (c) exercising rights to vote on, or otherwise influence, management's actions that affect the use of the entity's economic resources.

Kun tarkastellaan muun kuin taloudellisen raportoinnin funktiota, kyse voi siis olla periaatteessa kahdesta asiasta: yhtäältä siitä miten ihmiset ja luonto luovat pääomaa sijoittajille (yksinkertainen olennaisuus), toisaalta siitä, miten yritys vaikuttaa ihmisiin ja luontoon (kaksinkertainen olennaisuus).

Ensiksi mainittua näkökulmaa edustaa tällä hetkellä integroitu raportointi, jonka tarkoitus on selvittää valmistetun, aineettoman, inhimillisen, sosiaalisen ja luonnonvarapääoman vaikutus rahoituspääoman vaikutus yrityksen kyvystä luoda arvoa rahoituspääoman omistajille.³⁷ Tilinpäätöksen kuvaama liiketoimintamalli on teollistumisen ajan liiketoimintamalli, jossa fokuksessa on aineelliset pääomat ja niiden vaikutus rahoittajien taloudelliseen asemaan. Aineettomien pääomien rooli tuotannon tekijänä tunnistettiin vain rajoitetusti mikäli ne täyttivät aineettomien oikeuksien määritelmän.³⁸

Toinen näkökulma pyrkii huomioimaan raportoinnissa yrityksen toimien negatiiviset ja positiiviset vaikutukset ympäristöön sekä yhteiskuntaan ja sen 'sidosryhmiin'. Esimerkkeinä tällaisista raporteista ovat edelleen GRI:n standardit ja kansainvälisen standardoimisjärjestön ISO 26000 (Yhteiskuntavastuuopas: suorituskyvyn arviointi ja koulutus) -standardi, joihin viitataan myös Euroopan komission muuta kuin taloudellista raportointia koskevissa suuntaviivoissa.

Molempien näkökulmien vaara on kuitenkin pintapuolisuus verrattuna taloudellisen raportoinnin yksityiskohtaisuuteen, joka ilmenee myös GRI:n standardeista mutta myös Euroopan unionin ei-taloudellista raportointia koskevasta direktiivistä. Muu kuin taloudellinen raportointi ei myöskään

---

<https://www.cdsb.net/news-press-room/harmonization/1282/ifrs-foundation-announces-international-sustainability-standards>.

³⁵ IFRS, General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information Prototype, developed by the Technical Readiness Working Group, chaired by the IFRS Foundation, to provide recommendations to the International Sustainability Standards Board for consideration. IFRS, 3.11.2021, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/trwg/trwg-general-requirements-prototype.pdf>, kohta IN5.

³⁶ IFRS 2021, kohta 1 (ei vielä suomennosta).

³⁷ Mähönen 2020b.

³⁸ Esim. Suomen kirjanpitoasetuksen (1339/1997) 1:6:n tasekaavan vastaavien A.I-kohta Aineettomat hyödykkeet; Mähönen 2020a.

heijastu taloudelliseen raportointiin, vaikka taloudellinen raportointi heijastuu muuhun kuin taloudelliseen raportointiin. Tätä korostaa myös tilintarkastuksen ja valvonnan keskittyminen taloudelliseen raportointiin. Taloudellista raportointia varten on yksi johtava kansainvälinen viitekehys, kansainväliset tilinpäätösstandardit. Vastaavaa ei ole muun kuin taloudellisen raportoinnin osalta; johtava raportointiohjeisto, GRI, on kuitenkin vain yksi muiden joukossa, ja vaikka IFRS-säätiö pyrkii hallitsevaan asemaan marraskuussa 2021 perustamansa kansainvälisen kestävyysraportointilautakunnan kautta, sen työ ei ole vielä edes alkanut.

1.4 Raportoidun tiedon varmentaminen

Yhtä tärkeä kysymys kuin informaation laatu on sen varmennus. Tilinpäätösinformaation ydin on sen tilintarkastuksessa. Muun raportoinnin tarkastus on lähtökohtaisesti vapaaehtoista.

Tilintarkastuslain (1141/2015) 4:1.1:n (622/2016) kohteena on yhteisön tai säätiön tilikauden kirjanpito, tilinpäätös sekä hallinto. Emoyrityksen tilintarkastajan on tarkastettava myös konsernitilinpäätös sekä varmistuttava siitä, että konserniin kuuluvien yritysten tilintarkastajat ovat suorittaneet tilintarkastuksen asianmukaisesti (TTL 3:2.1, 622/2016). Tilinpäätösdirektiivin 34.1(1) artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt sekä keski- ja suuret yritykset antavat tilinpäätöksensä tarkastettavaksi yhdelle tai useammalle sellaiselle lakisääteiselle tilintarkastajalle tai tilintarkastusyhteisölle, jonka jäsenvaltiot ovat hyväksyneet suorittamaan lakisääteisiä tilintarkastuksia tilintarkastusdirektiivin perusteella. Tilintarkastus ei kohdistu toimintakertomukseen; 34.1(2) artiklan mukaan lakisääteisen tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön on kuitenkin a) annettava lausunto siitä, onko i) toimintakertomus ristiriidaton saman tilikauden tilinpäätökseen nähden, ja ii) toimintakertomus laadittu sovellettavien lakisääteisten vaatimusten mukaisesti; sekä b) todettava, onko se yrityksestä ja sen toimintaympäristöstä tilintarkastuksen yhteydessä saamiensa tietojen ja käsitysten pohjalta havainnut olennaisia virheellisyyksiä toimintakertomuksessa, ja ilmoitettava kaikkien tällaisten virheellisyyksien luonteesta. 34.3 artiklan mukaan 34 artiklaa ei sovelleta 19 a.1 artiklassa tarkoitettuun muuta kuin taloudellisia tietoja koskevaan selvitykseen ja 29 a.1 artiklassa tarkoitettuun muuta kuin taloudellisia tietoja koskevaan konsolidoituun selvitykseen eikä 19 a.4 artiklassa ja 29 a.4 artiklassa tarkoitettuihin erillisiin kertomuksiin.

Tilintarkastuslain 3:5.2:n (622/2016) mukaan tilintarkastuskertomuksessa on annettava lausunto siitä 1) antaako tilinpäätös noudatetun tilinpäätössäännösten mukaisesti oikean ja riittävän kuvan yhteisön tai säätiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, 2) täyttääkö tilinpäätös lakisääteiset vaatimukset, 3) onko toimintakertomus laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti; sekä 4) ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot yhdenmukaisia. Tilintarkastuskertomuksessa on lisäksi todettava, onko tilintarkastaja tilintarkastuksen yhteydessä saamiensa tietojen perusteella havainnut olennaisia virheellisyyksiä toimintakertomuksessa, sekä ilmoitettava näiden virheellisyyksien luonteesta (TTL 3:5.4, 622/2016).

Säännös vastaa kirjanpitolain muutosta (1620/2015) koskevan eduskunnan vastauksen (EV 95/2015 vp) sisältämää lausumaa, jonka mukaan kirjanpidon ja tilinpäätöksen sekä hallinnon tarkastuksen yhteydessä toimintakertomukseen kohdistetaan vain direktiivien edellyttämät toimet.³⁹ Tilintarkastuslain esitöiden mukaan, ”kun eduskunnan lausuman perusteella ehdotetaan tilintarkastuksen kohteesta poistettavaksi toimintakertomus, tulee tämä vaikuttamaan ehkä jonkin verran toimintakertomuksen tarkastuksen

---

³⁹ Horsmanheimo, Pasi – Kaisanlahti, Timo – Steiner, Maj-Lis, tilintarkastuslaki ja EU:n uudistunut tilintarkastussääntely – kommentaari. Alma Talent, 2017, s. 89–90.

luonteeseen, mutta ei välttämättä käytettävään tuntimäärään, koska toimintakertomus tulee kuitenkin käydä läpi, jotta tilintarkastaja voi antaa lausunnon tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tietojen yhdenmukaisuudesta.⁴⁰ Vaikka toimintakertomus ei siis enää olekaan täyden tilintarkastuksen kohteena, siihen on tilintarkastuksen suorittamisen yhteydessä kohdistettava tarvittavat toimenpiteet, jotta tilintarkastaja pystyy raportoimaan tilintarkastuskertomuksessa asianmukaisesti myös toimintakertomuksesta laissa edellytetyllä tavalla.⁴¹

Tilinpäätösdirektiivin 34.3 artiklan mukaan 34 artiklan tilintarkastusta koskevia säännöksiä ei sovelleta 19 a.1 artiklassa tarkoitettuun muita kuin taloudellisia tietoja koskevaan selvitykseen ja 29 a.1 artiklassa tarkoitettuun muita kuin taloudellisia tietoja koskevaan konsolidoituun selvitykseen eikä 19 a.4 artiklassa ja 29 a.4 artiklassa tarkoitettuihin erillisiin kertomuksiin. 19 a.5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava, että lakisääteinen tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö tarkistaa, onko 19 a.1 artiklassa tarkoitettu muita kuin taloudellisia tietoja koskeva selvitys tai 19 a.4 artiklassa tarkoitettu erillinen kertomus annettu. Vastaavalla tavalla 29 a.5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että lakisääteinen tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö tarkastaa, onko 29 a.1 artiklassa tarkoitettu muita kuin taloudellisia tietoja koskeva konsolidoitu selvitys tai 29 a.4 artiklassa tarkoitettu erillinen kertomus annettu. Tämän mukaisesti KPL 3 a:6:n (1376/2016) mukaan kirjanpitovelvollisen tilintarkastajan on tarkistettava, että selvitys kirjanpitovelvollisen muista kuin taloudellisista tiedoista on annettu. Jos selvitys annetaan toimintakertomuksesta erillisenä kertomuksena, tilintarkastajan on tilintarkastuskertomuksessaan ilmoitettava, jos tilinpäätöksen ja erillisen selvityksen tiedot eivät ole yhdenmukaisia. Säännös koskee KPL 3 a:4:n (1376/2016) säännöksen mukaan myös konsernista annettavaa selvitystä tai erillistä selvitystä.

Tilinpäätösdirektiivin 19 a.5 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat vaatia, että 19 a.1 artiklassa tarkoitettuun muita kuin taloudellisia tietoja koskevaan selvitykseen tai 19 a.4 artiklassa tarkoitettuun erilliseen kertomukseen sisältyvät tiedot varmentaa riippumaton varmennuspalvelujen tarjoaja. Vastaavalla tavalla jäsenvaltiot voivat 29 a.6 artiklan mukaan vaatia, että 29 a.1 artiklassa tarkoitettuun muita kuin taloudellisia tietoja koskevaan konsolidoituun selvitykseen tai 29 a.4 artiklassa tarkoitettuun erilliseen kertomukseen sisältyvät tiedot varmentaa riippumaton varmennuspalvelujen tarjoaja. Tällaisia vaatimuksia ei ole Suomen lainsäädännössä.

1.5 Kohti eurooppalaista kestävyysstandardia

Konkreettisin pyrkimys, ennen ISSB:n perustamista, luoda merkittävä muuta kuin taloudellista raportointia koskeva standardisto on Euroopan komission huhtikuussa 2021 antama ehdotus kestävyysraportointidirektiiviksi.⁴² Direktiiviehdotusta käsitellään vuosina 2021 ja 2022 Euroopan parlamentissa ja neuvostossa. Tässä vaiheessa voimme tukeutua siis vain komission ehdotukseen. Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointidirektiivin kestävyysraportointivaatimuksiin verrattuna ehdotuksen keskeisimmät uutuudet ovat:⁴³

- Raportointivaatimusten soveltamisalan laajentaminen koskemaan entistä useampia yritystyyppisiä, myös kaikkia suuria yrityksiä ja julkisesti noteerattuja yrityksiä (ei kuitenkaan julkisesti noteerattuja mikroyrityksiä);
- kestävyystietojen varmentaminen
- yksityiskohtaiset säännökset tiedoista, jotka yritysten olisi raportoitava
- raportoinnin perustaminen erikseen annettaviin pakollisiin kestävyysstandardeihin
- tietojen julkistaminen osana yritysten toimintakertomuksia
- tietojen julkistaminen digitaalisessa koneellisesti luettavassa muodossa.

⁴⁰ HE 70/2016 vp, s. 19.

⁴¹ Horsmanheimo 2017, s. 90.

⁴² Euroopan komissio 2021

⁴³ Euroopan komissio 2021, s. 5–6.

Ehdotuksen ydin on uudessa tilinpäätösdirektiivin 19 a artiklassa, jossa täsmennetään tiettyjä yrityksiä koskevat kestävyysraportointivaatimukset. Tilinpäätösdirektiivin 29 a artiklaa ehdotetaan muutettavaksi vastaavalla tavalla siten, että kaikkia 19 a artiklan kestävyysraportointivaatimuksia sovelletaan tapauksen mukaan emoyrityksiin, jotka raportoivat konsernitasolla koko konsernin osalta.

Raportointivaatimusten kohteiden soveltamisalaa laajennetaan kaikkiin suuriin yrityksiin ja kaikkiin yrityksiin, joilla on arvopapereita listattuina EU:n säännellyillä markkinoilla, mikroyrityksiä lukuun ottamatta (19 a.1 artikla).⁴⁴ Artiklassa myös pyritään selventämään kaksinkertaisen olennaisuuden periaatetta varmistamalla, että yritysten on raportoitava tiedot, jotka ovat tarpeen sen ymmärtämiseksi, miten kestävyysseikat vaikuttavat niihin, sekä tiedot, jotka ovat tarpeen kestävyysseikoista ihmisiin ja ympäristöön kohdistuvien vaikutusten ymmärtämiseksi.

Yritysten on ehdotuksen mukaan annettava entistä yksityiskohtaisempia tietoja strategiastaan, tavoitteistaan, hallituksen ja johdon roolista, yritykseen ja sen arvoketjuun liittyvistä pääasiallisista haitallisista vaikutuksista, aineettomista hyödykkeistä ja siitä, miten ne ovat yksilöineet raportoimansa tiedot (19 a.2 artikla). Siinä täsmennetään, että yritysten on raportoitava laadulliset ja määrälliset tiedot, ennakoivat ja takautuvat tiedot sekä tiedot, jotka kattavat tarpeen mukaan lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin (19 a.3 artikla).

Keskeinen uutuus on kuitenkin eurooppalaisten kestävyysstandardien luominen. Ehdotuksessa edellytetään, että kaikki sen soveltamisalaan kuuluvat yritykset raportoivat eurooppalaisten kestävyysraportointistandardien mukaisesti (19 a.4 artikla). Ehdotuksen soveltamisalaan kuuluville listatuille pk-yrityksille annetaan kuitenkin mahdollisuus raportoida pk-yrityksiä varten vahvistettujen kestävyysraportointistandardien mukaisesti (19 a.5 artikla).

Olellainen ehdotus on myös poistaa jäsenvaltioilta mahdollisuus sallia, että yritykset raportoivat vaaditut tiedot erillisessä kertomuksessa, joka ei ole osa toimintakertomusta. Kaikki tiedot olisi annettava toimintakertomuksesta. Raportointivelvollisuudesta vapautetut tytäryritykset julkistavat konsernin tasolla raportoivan emoyrityksen laatiman konsernin toimintakertomuksen ja liittävät oikeussubjektinsa (omaan) toimintakertomukseen viittauksen siihen, että kyseinen yritys on vapautettu direktiivin vaatimuksista (19 a.7 artikla).

Ehdotuksen uudet 19 b, 19 c ja 19 d artiklat koskevat kestävyysraportointistandardien tarkempaa sisältöä. Uudessa 19 b artiklassa siirrettäisiin komissiolle valta hyväksyä EU:n kestävyysraportointistandardeja delegoiduilla säädöksillä ja täsmennettäisiin niiden hyväksymistä koskevat vaatimukset. Ehdotuksessa täsmennetään vähimmäislaatuvaatimukset, jotka standardien mukaisesti raportoitujen tietojen on täytettävä. Toiseksi siinä yksilöidään ne aiheet, jotka standardien olisi katettava. Kolmanneksi siinä yksilöidään tietyt välineet ja aloitteet, jotka komission olisi otettava erityisesti huomioon päättäessään delegoitujen säädösten sisällöstä, mukaan lukien tietty EU:n lainsäädäntö sekä kestävyysraportointia koskeviin maailmanlaajuisiin standardointialoitteisiin liittyvä työ. Siinä edellytetään myös, että komissio hyväksyy ensimmäisen standardikokonaisuuden viimeistään 31. lokakuuta 2022.

Kestävyysstandardeissa olisi täsmennettävä, mitä tietoja yritysten olisi raportoitava kaikista kestävyysseikoista ja kaikista ehdotetussa 19 a.2 artiklassa luetelluista raportointialoista.

Ehdotetun 19 a.2 artiklan mukaan 19 a.1 artiklassa tarkoitettuihin tietoihin on sisällyttävä erityisesti

- a) lyhyt kuvaus yrityksen liiketoimintamallista ja -strategiasta, mukaan lukien
  - i) yrityksen liiketoimintamallin ja -strategian sietokyky kestävyysseikkoihin liittyviin riskeihin nähden;
  - ii) yrityksen mahdollisuudet, jotka liittyvät kestävyysseikkoihin;
  - iii) yrityksen suunnitelmat sen varmistamiseksi, että sen liiketoimintamalli ja -strategia sopivat yhteen kestävään talouteen siirtymisen ja ilmaston

---

⁴⁴ Listattujen pk-yritysten raportointitaakan keventämiseksi niiden on aloitettava raportointi ehdotetun direktiivin mukaisesti kolmen vuoden kuluttua sen soveltamisen alkamisesta.

- lämpenemisen rajoittamisen 1,5 celsiusasteeseen Pariisin sopimuksen mukaisesti kanssa;
- iv) tieto siitä, miten yrityksen liiketoimintamallissa ja -strategiassa otetaan huomioon yrityksen sidosryhmien edut ja yrityksen vaikutukset kestävyysseikkoihin;
  - v) tieto siitä, miten yrityksen strategia on pantu täytäntöön kestävyysseikkojen osalta;
- b) kuvaus yrityksen asettamista kestävyysseikkoihin liittyvistä tavoitteista ja yrityksen edistymisestä niiden saavuttamisessa;
  - c) kuvaus hallinto-, johto- ja valvontaelinten roolista kestävyysseikkojen suhteen;
  - d) kuvaus yrityksen kestävyysseikkoihin liittyvistä toimintaperiaatteista;
  - e) seuraavien kuvaus:
    - i) sovellettu due diligence -prosessi kestävyysseikkojen osalta;
    - ii) yrityksen arvoketjuun, mukaan lukien sen omat toiminnot, sen tuotteet ja palvelut, liikesuhteet ja toimitusketju, liittyvät pääasialliset tosiasialliset tai mahdolliset haittavaikutukset;
    - iii) tosiasiallisten tai mahdollisten haittavaikutusten ehkäisemiseksi, lieventämiseksi tai korjaamiseksi toteutetut toimet ja niiden tulokset;
  - f) kuvaus yritykseen kohdistuvista merkittävimmistä kestävyysseikkoihin liittyvistä riskeistä, mukaan lukien yrityksen pääasialliset riippuvuussuhteet tällaisista seikoista, ja siitä, miten yritys hallitsee näitä riskejä;
  - g) a–f alakohdassa tarkoitettujen julkistettavien tietojen kannalta merkitykselliset indikaattorit.

Yritysten on myös julkistettava tiedot aineettomista hyödykkeistä, mukaan lukien tiedot henkisestä ja inhimillisestä pääomasta sekä sosiaalisesta ja suhdepääomasta.

Yritysten on raportoitava prosessista, jossa yksilöidään tiedot, jotka ne ovat sisällyttäneet toimintakertomukseen 19 a.1 artiklan mukaisesti, ja tässä prosessissa niiden on otettava huomioon lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin näkymät.

Näissä delegoiduissa säädöksissä olisi ainakin täsmennettävä tiedot, jotka yritysten olisi raportoitava, jotta ne palvelisivat sellaisten finanssimarkkinatoimijoiden tarpeita, joihin sovelletaan kestävyteen liittyvien tietojen antamisesta rahoituspalvelusektorilla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/2088 (*tiedonantovelvollisuusasetus*) julkistamisvaatimuksia.

Toinen standardikokonaisuus olisi hyväksyttävä viimeistään 31. lokakuuta 2023. Näissä standardeissa olisi täsmennettävä täydentävät tiedot, jotka yritysten olisi tarvittaessa raportoitava kestävyysseikoista ja 19 a.2 artiklassa luetelluista raportointialoista, sekä tiedot, jotka koskevat yrityksen toimialaa. Lisäksi 19 b artiklassa edellytetään, että komissio tarkastelee standardeja uudelleen joka kolmas vuosi, jotta voidaan ottaa huomioon asiaan liittyvä kehitys, myös kansainvälisten standardien laatiminen.

Uudessa 19 c artiklassa edellytetään, että komissio hyväksyy pk-yrityksiä koskevat kestävyysraportointistandardit viimeistään 31. lokakuuta 2023.

Uudessa 19 d artiklassa edellytetään, että yritykset laativat tilinpäätöksensä ja toimintakertomuksensa yhtenäisessä sähköisessä raportointimuodossa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/109/EY täydentämisestä yhtenäisen sähköisen raportointimuodon määrittämistä koskevilla teknisillä sääntelystandardeilla annetun Euroopan komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/815 3 artiklan mukaisesti ja merkitsevät kestävyystiedot tunnistein kyseisessä asetuksessa säädettyjä edellytyksiä ja määräaikoja noudattaen.

Muutetussa tilinpäätösdirektiivin 34 artiklassa edellytettäisiin, että lakisäateinen tilintarkastaja suorittaa yrityksen kestävyysraportointiin kohdistuvan rajoitetun varmuuden antavan toimeksiannon. Ehdotuksen mukaan tilintarkastajan olisi annettava tarvittaessa rajoitetun varmuuden antavan toimeksiannon perusteella lausunto siitä, onko kestävyysraportointi direktiivin vaatimusten

mukainen, mukaan lukien 19 b artiklan nojalla vahvistettujen raportointistandardien noudattaminen kestävyysraportoinnissa, prosessi, jolla yritys yksilöi kyseisten raportointistandardien mukaisesti raportoidut tiedot ja 19 d artiklassa säädetyn merkitsemisvaatimuksen noudattaminen kestävyysraportoinnissa, ja noudatetaanko kestävä sijoittamista helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/852 (*taksonomia-asetus*) 8 artiklan raportointivaatimuksia. Varmenamisen yhteydessä on tarkasteltava myös kestävyysraportoinnin yhdenmukaisuutta raportointistandardeihin nähden, prosessia, jonka yritys on toteuttanut standardien mukaisesti raportoitujen tietojen yksilöimiseksi, kestävyysraportoinnin merkitsemistä tunnistein ja taksonomia-asetuksen 8 artiklan mukaisesti raportoituja indikaattoreita.

Tilintarkastus ei olisi kuitenkaan ainoa mahdollisuus varmentaa kestävyysraportti. Ehdotuksessa mahdollistettaisiin, että jäsenvaltiot voivat sallia minkä tahansa riippumattoman varmennuspalvelujen tarjoajan, joka on akkreditoitu tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvää akkreditointia ja markkinavalvontaa koskevista vaatimuksista ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 765/2008 mukaisesti, antamaan kestävyysraportoinnista lausunnon rajoitetun varmuuden antavan toimeksiannon perusteella. Jäsenvaltioiden olisi tällöin varmistettava, että kaikille henkilöille ja yrityksille, myös lakisääteisille tilintarkastajille ja tilintarkastusyhteisöille, jotka voivat antaa lausunnon kestävyysraportoinnin varmuudesta asetetaan yhdenmukaiset vaatimukset.

Ehdotetussa tilinpäätösdirektiivin 49 artiklassa vahvistetaan edellytykset, joilla komissiolle siirretään valta antaa delegoituja säädöksiä uudessa 19 b artiklassa tarkoitetuista kestävyysraportointistandardeista. Siinä edellytetään, että komissio ottaa kyseisten säädösten valmistelussa huomioon Euroopan tilinpäätösraportoinnin neuvon-antavan ryhmän (EFRAG) tekniset neuvot edellyttäen, että ne laaditaan asianmukaisessa menettelyssä julkisen valvonnan ja avoimuuden mukaisesti, niissä hyödynnetään asiaankuuluvien sidosryhmien asiantuntemusta ja niihin liitetään kustannus-hyötyanalyysit, jotka helpottavat komissiota standardien hyväksymisessä. Tässä kohdassa edellytetään myös, että Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen (EAMV) antaa lausunnon EFRAGin antamista teknisistä neuvoista ennen kuin komissio hyväksyy standardit. Komission on myös kuultava kestävä rahoitusta käsittelevää jäsenvaltioiden asiantuntijaryhmää, Euroopan pankkiviranomaista (EPV), Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomaista (EVLEV), Euroopan ympäristökeskusta (EEA), Euroopan unionin perusoikeusvirastoa (FRA), Euroopan keskuspankkia, Euroopan tilintarkastajien valvontaelinten komiteaa ja kestävä rahoituksen foorumia ennen standardien hyväksymistä. Jos jokin näistä elimistä päättää antaa lausunnon, sen on annettava lausunto kahden kuukauden kuluessa siitä, kun komissio on kuullut sitä.

Tilinpäätösdirektiivin muutoksia vastaavasti tilintarkastusdirektiivin 1 artiklassa säädettyä tilintarkastuksen kohdetta ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen sisältyy kestävyysraportoinnin ja konsernin kestävyysraportoinnin varmentaminen silloin, kun lakisääteisen tilintarkastuksen suorittava lakisääteinen tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö suorittaa sen. Ehdotukseen sisältyy myös runsaasti muita tilintarkastusdirektiivin muutoksia. Tilintarkastusdirektiiviin lisättäisiin myös uusi 26 a artikla, jonka mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava tilintarkastajia suorittamaan kestävyysraportoinnin varmennustoimeksiannot komission hyväksymien varmennusstandardien mukaisesti ja soveltamaan kansallisia varmennusstandardeja, -menettelyjä tai -vaatimuksia, jos komissio ole hyväksynyt samaa aihetta koskevaa varmennusstandardia.

Artiklassa siirretään komissiolle valta hyväksyä delegoiduilla säädöksillä varmennusstandardeja, joissa vahvistetaan menettelyt, joita tilintarkastajan on noudatettava tehdäkseen johtopäätöksiä kestävyysraportoinnin varmuudesta, myös toimeksiannon suunnittelusta, riskien huomioon ottamisesta ja niihin reagoimisesta sekä tarkastuskertomukseen sisällytettävien päätelmien tyypistä. Siinä myös edellytetään, että tarkastajat perustavat kestävyysraportointia koskevan lausuntonsa kohtuullisen varmuuden antavaan toimeksiantoon, jos komissio käyttää mahdollisuutta hyväksyä kohtuullisen varmuuden antamista koskevia standardeja. Tilintarkastusdirektiiviin lisättäisiin myös 27 a artikla, jolla konsernin lakisääteistä tilintarkastusta koskevat säännöt ulotetaan koskemaan konsernin kestävyysraportoinnin varmentamista silloin, kun lakisääteinen tilintarkastaja suorittaa varmentamisen. Tilintarkastusdirektiivin 48 a artiklaa muutettaisiin vastaavasti, jotta voidaan

vahvistaa edellytykset sille, että komissiolle siirretään valta hyväksyä kestävyysraportoinnin varmennusstandardeja 26 a artiklan mukaisesti.

Tilintarkastusdirektiivin 28 artiklaa muutettaisiin siten, että siinä edellytetään kestävyysraportoinnin varmentamista suorittavia lakisääteisiä tilintarkastajia tai tilintarkastusyhteisöjä esittämään tuloksensa tilintarkastuskertomuksessa ja laatimaan kertomus EU:n tai asianomaisen jäsenvaltion hyväksymien varmennusstandardeja koskevien vaatimusten mukaisesti. Tilintarkastuskertomuksessa olisi erityisesti täsmennettävä kestävyysraportointi tai konsernin kestävyysraportointi sekä päivä, jolle se on laadittu ja ajanjakso, jonka se kattaa. Siinä olisi yksilöitävä sen laadinnassa sovellettu kestävyysraportointikehys. Tilintarkastuskertomukseen olisi sisällyttävä kestävyysraportoinnin varmentamisen laajuutta koskeva kuvaus ja yksilöitävä varmennusstandardit, joiden mukaisesti kyseinen kestävyysraportointi on varmennettu. Lisäksi siihen olisi sisällytettävä lakisääteisen tilintarkastajan lausunto kestävyysraportoinnista.

On vaikea sanoa, missä muodossa direktiivi hyväksytään Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission välisissä neuvotteluissa. Tämä myös vaikuttaa siihen, minkälaisiksi direktiiviin perustuvat eurooppalaiset kestävyysstandardit alkavat muodostua.

Sisältöön vaikuttavat myös muut eurooppalaiset kestävyysoikeudelliset hankkeet, ennen kaikkea pakollista yritysten huolellisuusvelvoitetta (due diligence) koskeva Euroopan parlamentin aloite maaliskuulta 2021 ja sen jatko Euroopan komissiossa.⁴⁵

Aloitteessa suositellaan komissiota antamaan ehdotus direktiiviksi yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja vastuuvollisuudesta. Tällaisen direktiivin tulisi varmistaa, että sen soveltamisalaan kuuluvat sisämarkkinoilla toimivat yritykset täyttävät velvollisuutensa kunnioittaa ihmisoikeuksia, ympäristöä ja hyvää hallintotapaa eivätkä aiheuta ihmisoikeuksiin, ympäristöön ja hyvään hallintotapaan kohdistuvia mahdollisia tai todellisia haittavaikutuksia tai myötävaikuta niihin omalla toiminnallaan taikka niiden toimintaan, tuotteisiin tai palveluihin suoraan liikesuhteen kautta yhteydessä olevalla toiminnalla tai arvoketjuissaan ja että ne estävät ja lieventävät tällaisia haittavaikutuksia. Tämän mukaisesti direktiivissä vahvistettaisiin sen soveltamisalaan kuuluvien yritysten arvoketjun asianmukaista huolellisuutta koskevat velvoitteet, toisin sanoen yritysten velvoitteet toteuttaa kaikki oikeasuhteiset ja tarkoituksenmukaiset toimenpiteet sekä toimia kykynsä mukaan estääkseen ihmisoikeuksiin, ympäristöön ja hyvään hallintotapaan kohdistuvien haittavaikutusten ilmenemisen arvoketjuissaan ja käsitelläkseen asianmukaisesti tällaisia haittavaikutuksia, kun niitä ilmenee. Huolellisuusvelvoitteen täyttäminen edellyttäisi yrityksiltä niiden ihmisoikeuksiin, ympäristöön ja hyvään hallintotapaan kohdistuvien mahdollisten ja/tai todellisten haittavaikutusten tunnistamista, arviointia, estämistä, poistamista, lieventämistä, seuraamista, ilmoittamista, selostamista, käsittelyä ja korjaamista, joita niiden oma toiminta ja niiden arvoketjujen tai liikesuhteiden toiminta voivat aiheuttaa. Näillä huolellisuusvelvoitetta koskevilla vaatimuksilla pyritään parantamaan sisämarkkinoiden toimintaa koordinoimalla ihmisoikeuksien, ympäristön ja hyvän hallintotavan suojelua koskevia takeita. Direktiivin tarkoituksena olisi lisäksi varmistaa, että yritykset voidaan saattaa kansallisen lainsäädännön mukaisesti vastuuseen niistä ihmisoikeuksiin, ympäristöön ja hyvään hallintotapaan kohdistuvista haittavaikutuksista, joita ne aiheuttavat tai joihin ne myötävaikuttavat arvoketjussaan, sekä varmistaa uhreille oikeussuojakeinojen saatavuus.⁴⁶

Euroopan parlamentin mukaan direktiivi ei vaikuttaisi tilinpäätösdirektiivin mukaisiin velvoitteisiin sisällyttää toimintakertomukseensa muita kuin taloudellisia tietoja koskeva selvitys, johon sisältyy kuvaus toimintaperiaatteista, joita yritys noudattaa ainakin ympäristöön, sosiaalisiin näkökohtiin ja

⁴⁵ Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2021 suosituksista komissiolle yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja vastuuvollisuudesta, 2020/2129(INL), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0073_FI.html.

⁴⁶ Euroopan parlamentti 2021.

työntekijöihin, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, korruption torjuntaan ja lahjontaan liittyvissä asioissa, sekä yrityksen soveltamista due diligence -prosesseista.⁴⁷ Väistämättä aineelliset due diligence -säännökset kuitenkin vaikuttaisivat myös raportoinnin sisältöön. Komission ehdotuksessa kestävyysraportointidirektiiviksi tilinpäätösdirektiivin 19 a ja 29 a artiklaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimintakertomukseen on aina otettava kuvaus sovelletusta due diligence -prosessista kestävyysseikkojen osalta.

Due diligence -sääntely heijastaa väistämättä kansainvälisiä asioita koskevia instrumentteja, kuten yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevia YK:n ohjaavia periaatteita ja vastuullista liiketoimintaa koskevia OECD:n due diligence -ohjeita. Komission näkökulman mukaan due diligence on juuri se menettely, jota yritykset noudattavat tunnistaakseen sellaiset keskeiset tosiasialliset ja mahdolliset kielteiset vaikutukset, jotka liittyvät niiden toimintaan, sekä ehkäistäkseen, lieventääkseen ja korjatakseen tällaisia vaikutuksia. Due diligence -menettelyssä myös määritetään, miten yritykset puuttuvat kyseisiin kielteisiin vaikutuksiin.⁴⁸

Yrityksen toimintaan liittyviin vaikutuksiin kuuluvat ennen kaikkea vaikutukset, jotka aiheutuvat yrityksille suoraan tai joihin yritys myötävaikuttaa tai jotka muutoin liittyvät yrityksen arvoketjuun. Due diligence -menettelyn tulee komission mukaan koskea yrityksen koko arvoketjua, myös sen omia toimintoja, sen tuotteita ja palveluja, sen liikesuhteita ja toimitusketjuja. Yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden mukaisesti tosiasiallista tai mahdollista kielteistä vaikutusta on pidettävä keskeisenä, kun sen katsotaan laajuudeltaan kuuluvan yrityksen toimintaan liittyvien suurimpien vaikutusten joukkoon seuraavin perustein: ihmisiin tai ympäristöön kohdistuvien vaikutusten vakavuus, niiden ihmisten lukumäärä, joihin vaikutukset kohdistuvat tai voivat kohdistua, tai ympäristölle aiheutuvan vahingon laajuus sekä se, miten helposti vahinko voitaisiin korjata, ennallistaa ympäristöä tai palauttaa vaikutuksen kohteeksi joutuneiden ihmisten tilanne aikaisempaa vastaavaksi.⁴⁹

On selvää, että due diligence koskevat raportointivelvollisuudet ja aineelliset yritysoikeudelliset velvollisuudet suorittaa due diligence liittyvät toisiinsa. Onkin sekä raportoinnin että yrityksen johdon vastuun osalta keskeistä, minkälaisiksi due diligence -säännökset muotoutuvat. Komissio ei ole vielä marraskuussa 2021 antanut Euroopan parlamentin suosittellemaa direktiiviä yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja vastuuvastuusta, joten on mahdotonta tässä vaiheessa analysoida tarkemmin sen sisältöä ja heijastusvaikutuksia raportointiin.

1.6 Johtopäätökset

Muuta kuin taloudellista raportointia koskeva sääntely on hajanaista ja se koskee vain rajoitetusti suurimpiakin yrityksiä. Ei-taloudellista raportointia koskeva vuoden 2014 direktiivi mahdollistaa kymmenien erilaisten raportointistandardien ja -ohjeistusten soveltamisen rinnakkain ja lomittain. Koska standardeilla ja ohjeilla ei ole yhtenäistä viitekehystä, niitä ei voi myöskään vertailla keskenään. Ne mahdollistavat rusinoiden poimimisen pullasta ja näin mahdollisimman positiivisen kestävyyskuvan antamisen yrityksen toiminnasta. Näin ne eivät myöskään kannusta yrityksiä radikaaliin kestävyysajatteluun. Niiden suurin merkitys on riskinhallinnassa eikä niinkään kaksikertaisuuden olennaisuuden varmistamisessa. Ne myös keskittyvät kestävyyskapeisiin osaluoihin kuten ympäristöön ja siinäkin ilmastomuutokseen. Erityisen ongelmallista on tällöin kestävyyskapeiden sosiaalisten aspektien jääminen varjoon.⁵⁰

Tehokas kestävyysraportointi on yhtäältä kattavaa, koskien kaikenlaiset yritykset, mukaan luettuna pk-yritykset. Toisaalta se perustuu kokonaisvaltaiseen kestävyyskäsitteeseen, jossa otetaan huomioon sekä planeetan rajat että yhteiskunnallinen arvoperusta (sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta). Missä määrin ehdotetut eurooppalaiset kestävyysstandardit, jotka on kaavailtu ulotettavaksi koskemaan myös listattuja pk-yrityksiä, tulevat täyttämään tämän tavoitteen, jää

---

⁴⁷ Euroopan parlamentti 2021.

⁴⁸ Euroopan komission 2021.

⁴⁹ Euroopan komissio.

⁵⁰ Mähönen 2020a.

nähtäväksi. Niiden polkuriippuvuus olemassa olevista standardeista. Kestävyyseraportointidirektiiviehdotuksen mukaan standardeissa olisi "tarvittaessa otettava huomioon" olemassa olevat kestävyysraportointia ja tilinpitoa koskevat standardit ja kehykset kuten GRI-ohjeisto, SASB, integroitu raportointi, IFRS, ilmastoon liittyvien taloudellisten tietojen julkistamista käsittelevä työryhmä (TCGD), Carbon Disclosure Standards Board ja CDP. Euroopan unionin standardeissa olisi otettava huomioon lisäksi kaikki kansainvälisten tilinpäätösstandardien säätiön (IFRS-säätiö) puitteissa laaditut kestävyysraportointistandardit. Jotta vältettäisiin sääntelyn tarpeeton hajanaisuus, joka voi vaikuttaa kielteisesti maailmanlaajuisesti toimiviin yrityksiin, eurooppalaisilla standardeilla olisi kuitenkin edistettävä kestävyysraportointistandardien lähentämistä maailmanlaajuisesti.

Erityisesti yhteensovittaminen kansainvälisiin kestävyysraportointistandardeihin on haastavaa, jos niiden peruste on sijoittajakeskeisessä yksinkertaisessa olennaisuudessa. Tällöin kaksinkertaisen olennaisuuden saavuttaminen jää haaveeksi. Tämä puolestaan heikentäisi standardien luonnetta aitoina kestävyysstandardeina. On myös arvoketjujen läpinäkyvyyden kannalta ongelmallista, jos raportointivelvollisuudet jätetään koskemaan vain harvoja suuria yrityksiä.

1.7 Lähteet

1.7.1 Kirjallisuutta

Freeman, R. Edward, Freeman, R.E. Strategic Management: A Stakeholder Approach. Pitman, 1984.

Horsmanheimo, Pasi – Kaisanlahti, Timo – Steiner, Maj-Lis, tilintarkastuslaki ja EU:n uudistunut tilintarkastussääntely – kommentaari. Alma Talent, 2017.

Mähönen, Jukka, Tulo ja pääoma. Laskentatoimen merkitys osakeyhtiön sääntelyssä. Edita 2001.

Mähönen, Jukka, Osakeyhtiön taloudellinen raportointi ja tilintarkastus. Edita Publishing Oy 2009

Mähönen, Jukka, Comprehensive Approach to Relevant and Reliable Reporting in Europe: A Dream Impossible? Sustainability 13/2020, 5277

Mähönen, Jukka, Integrated Reporting and Sustainable Corporate Governance from European Perspective. Accounting, Economics, and Law: A Convivium 2/2020, s. 20180048.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo, Osakeyhtiö I: Yleiset opit. 3., uudistettu painos. Talentum Oyj 2015.

Villiers, Charlotte – Mähönen, Jukka, Article 11: Integrated Reporting or Non-Financial Reporting? Sjøfjell, Beate – Wiesbrock, Anja (eds), The Greening of European Business under EU Law: Taking Article 11 TFEU Seriously. Routledge, 2015.

1.7.2 Viranomaislähteet

Euroopan komissio, komission tiedonanto: Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat (muiden kuin taloudellisten tietojen raportointimenetelmä), 2017/C 215/01, EUVL C 215, 6.7.2017, s. 1–20.

Euroopan komissio, Komission tiedonanto: Kestävän kasvun rahoitusta koskeva toimintasuunnitelma, COM(2018) 97 final, 8.3.2018.

Euroopan komissio, ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kestävästä sijoittamista helpottavasta kehyksestä, KOM(2018) 353 lopullinen, 24.5.2018.

Euroopan komissio, ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kestäviin sijoituksiin ja kestävyysriskeihin liittyvien tietojen antamisesta ja direktiivin (EU) 2016/2341 muuttamisesta, KOM(2018) 354 lopullinen, 24.5.2018.

Euroopan komissio, ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/1011 muuttamisesta vähähiilisyden ja positiivisen hiilivaikutuksen vertailuarvojen osalta, KOM(2018) 355 lopullinen, 24.5.2018.

Euroopan komissio, komission tiedonanto: Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmastoon liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa, 2019/C 209/01, EUVL C 209, 20.6.2019, s. 1–30.

Euroopan komissio, Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi direktiivin 2013/34/EU, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja asetuksen (EU) N:o 537/2014 muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta, COM(2021) 189 final, 21.4.2021.

Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2021 suosituksista komissiolle yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja vastuuvollisuudesta, 2020/2129(INL), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0073_FI.html.

HE 89/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi.

HE 70/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tilintarkastuslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 255/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

1.7.3 Muut lähteet

International Financial Standards Board, Taloudellisen raportoinnin käsitteellinen viitekehys.. IFRS-standardien suomenkielinen käännös. ST-Akatemia Oy, 2021.

IFRS, General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information Prototype, developed by the Technical Readiness Working Group, chaired by the IFRS Foundation, to provide recommendations to the International Sustainability Standards Board for consideration. IFRS, 3.11.2021, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/trwg/trwg-general-requirements-prototype.pdf>.

OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, TEM raportteja 5/2012.

OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaa, TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:5.